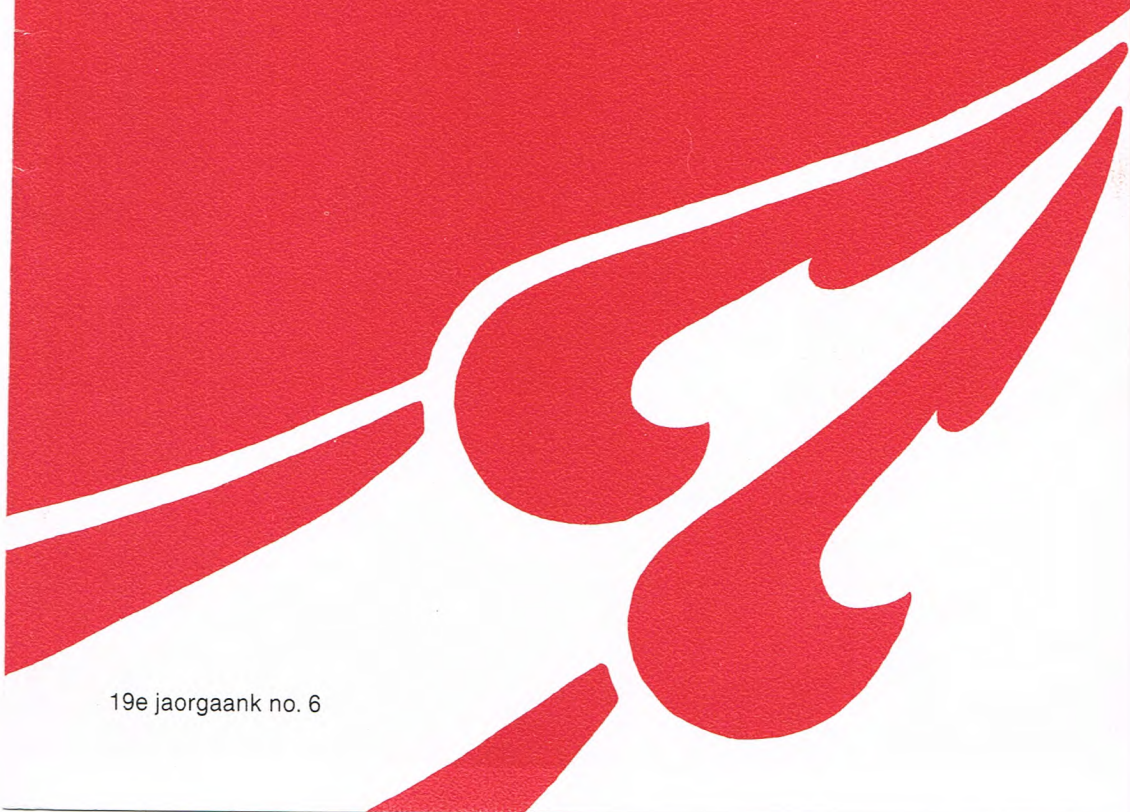

de ovend

19e jaorgaank no. 6

de ovend

december 1991

negentiende jaorgaank no. 6

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

INHOOLD:

Henk Bloemhoff <i>Et Stellingwarfs wordeboek</i>	186
Harmen Houtman <i>Een rappe vlocht</i>	189
Johan Veenstra <i>Drie manluden in de sni'j</i>	190
Batteld van 't Pad <i>Relativeren</i>	195
Dirk Kerst Koopmans <i>Opstel</i>	196
<i>Gebruuk je hassens</i>	198
Harmen Houtman <i>Hatte in de sni'j</i>	199
Johan Veenstra <i>Lamert op oorlogspad</i>	200
Robeijn <i>Friesche Brogge</i>	203
Klaas van der Weg <i>Daegelikse dinkies</i>	204
<i>Mit D.K.K. d'r op uut! (VII)</i>	205
Lodewiek H. <i>Dagboekfragmenten 1991</i>	206
Oene Bult <i>Veraandering/Ommekeer</i>	210
Bote Stellingwerf <i>De foto</i>	211
Oene Bult <i>Stelling</i>	212
Bote Stellingwerf <i>Mist</i>	213
Bote Stellingwerf <i>Poëzie-kelinder</i>	213
Lodewiek H. <i>weeromme naor Atlantis</i>	214
Johan Veenstra <i>Hi-ha hobbyboer</i>	217
Harmen Houtman <i>De laeste daegen van september</i>	219
Wooldboer <i>Een vri'je middag</i>	220
Klaas Knillis Hofstra <i>triest liefdeslietien</i>	224
<i>Van de redaktie</i>	224

Henk Bloemhoff

Et Stellingwarfs woordeboek

Al doende mit de kaorties van *f* tot *gien* kwam ik uteraord weer veul interessaant materiaal tegen. Tied om bi'j elk woord lange over et komof stille te staon he'k niet, want et intypen en uutwarken op de meniere zoas in de op ien nao laeste *Ovend* te zien was, vargt vanzels alle tied.

Mar veur disse *Ovend* he'k d'r toch weer een peer aorige woorden uutlicht. Om te beginnen et warkwoord *daaien*. Dat betekent: 'de hitte argens van verdregen kunnen (van eten en drinken en stoffen diej' anraeken)', vgl. 'We kun et eten haost niet daaien' (Ola). 'Daaien' komt over et hiele gebied veur, allienig uut de streek van Steggerde, Peperge, Blesdieke en De Blesse kreeg ik *gien* opgiften.

In de omringende streektaelen vun ik *gien* overienkomstige woorden, behalven in et Grunnings en et Fries. Ter Laan zien Grunninger woordeboek gefte: 'daai (kindertaal) = warm, heet *Nait aankoomij, brij is nõg te daai*. Schertsend: *Wie kriegj daai of waai* (Hl.) = 't wordt dooi of er komt wind. *Haandjes daaij* = warm maken'.

Et *Wurdboek fan de Fryske taal* 3 legt een historisch verbaand mit 'gedogen', en gefte as eerste de betekenis die ik al veur et Stellingwarfs nuumde, de eren ken ik niet uut oonze tael. Et woord *daaien* hebben Fries en Stellingwarfs in ieder geval gemienschoppelik, dat wil zeggen in disse betekenis. Daornaost gefte et Stellingwarfs drie aorige extra biezunderheden (en dus dommiet oons woordeboek), en die vun ik ok niet in et taelgebied om oons henne. Dat is in 't eerste plak de uutspraak mit een *ei* i.p.v. *aai* in Oosterwoolde. Et twiede geval is de betekenis van *daaien* in Ni'jhooltpae. Ze bruken daor *daaien* ok veur 'iene raeken': 'Die daait him daor toch zo!' Veerder bin d'r in vier dörpen infermaanten die in plaets van of naost *daaien* et woord *aaien* bruken. Et gaot om de dörpen Hooltpae, Langedieke, Makkinge en Spange. Zo gefte Hooltpae op 'Ik kan de soep niet aaien', en Langedieke 'Et is niet te aaien'.

Tussen de vormen *daaien* en *aaien* vun ik in verschillende studies *gien* historisch verbaand. Mar in de Stellingwarven moet dat d'r in dit geval haost wel wezen, omreden *aaien* bi'j mien weten in de taelgeschiedenis disse betekenis niet had het. Ik hool et d'r mar even op dat *daaien* et oorspronkelike woord is, en dat dat begrepen is as *aaien*. Dat woord betekent ja ok 'argens licht over henne strieken'. Zoe'n beweging maek ie niet, aj't niet *daaien* kunnen, dus kuj't niet *aaien*. De veraandering van *daaien* in *aaien* zal dan wel niet van de laeste tied wezen, omdat de vier dörpen mit *aaien* nogal wat uut mekeer liggen. Et gaot om een verbreiding over een naor verholing groot gebied, en daor is wel wat tied veur neudig liekt me toe.

Een hiel aander aorig woord om et es even over te hebben, is et woord *gevel*. Op et eerste gezicht zal jim dat een hiel gewoon woord toelieken, en dat is et aenlik ok. Want iederiene kent et! Temeensen, in de betekenis van veurmure en ok van butermure in et algemien. En zo bezien is et een doodge gewoon woord, al kommen

d'r ok aorige dingen van vroeger in de veurbeeldzinnen mit dit *gevel* veur 't locht, zoas in 'De gevel is nog nat, we krieggen nog gien winter' (Sz). Bi'j et woord 'gevel' zit et biezondere meer in een betekenis die warschienlik via et betekeniselement 'heufd, veur- of boverkaante' van die van (veur-) mure ofleid is, en dan mit naeme in de zegswiezen mit die betekenis. Et gaot hier om de betekenis van 'grote neuze', 'neuze die op de ien' of aandere maniere opvaalt' zoas in *een grote gevel* (Bdie, Nbk), *een goeie gevel* (Ola), *een hiele gevel* (El), en in:

'Ie kun an de gevel wel zien wie et is' (Sz)

'Die het een grote gevel veur de kop' (Dhau, Wol)

'Die het een gevel veur de kop die een half ure veur 'm uutstikt' (Pe-Dbl)

'Die het de gevel schieve veur et heufd' (Ola)

'Een goeie gevel siert et huus' (Op) (ok uut et Nederlaans bekend; variaanten geven de dörpen Db, Dho en Mun.)

Mar *gevel* kan ok nog hiel wat aandere betekenen, en wel et voer dat et vee, mit naeme een koe, in ien keer brocht wodt, in et biezunder op 'e stal. Meerstal gaot et dan om een aarmvol huj. *Gevel* in disse betekenis wodde opgeven deur de groepen van Bu, Bdie, Dho, Nbk, Np, Obk, Op en Pe-Dbl. We kregen o.a. disse veurbeeldzinnegies:

'Veurd dat de koenen weterd wodden, kregen ze vaeke eerst een gevel huj' (Op)

'Wi'j geven de koenen twee keer daegs een flinke gevel huj' (Pe-Dbl)

In plaets van of naost dit woord wodde deur de woordeboekgroepen uut een tal plakken ok *gift(e)* geven in disse betekenis. Die plakken bin haost allemaole in Oost-Stellingwarf, en veerder kregen we et uut Diz, Ola, Op en Sz. *Gift(e)* staot mit *geven* in verbaand, en ik daenke dat dat mit *gevel* in disse zelde betekenis ok zo is. Woorden as *bochel*, *beugel*, Nederlaans *greppel* bin woorden daor *-el* in vaasteplakt is an de stam van *bugen* en *greven*; zo ontston de betekenis 'dingen die beugen of greuven binnen'. Et liekt me toe dat et ok mit *gevel* zo wezen kan: *-el* is dan an *geev-* zet, en zo hej' een woord dat uuddrokt 'dat wat geven wodt'. Et gewone *gevel* zol al vanoolds *veurziede*, *veurmure*, *gevelmure* van een gebouw betekenen, en ok in verbaand staon mit *gaffel*. Gaffels fungeerden in oolde boerehuzen as staonders, en daor lag de nokbalke in. Dat zoj' nog zien kunnen in de in peerdevorm uutsneden gevelbalken in oolde Saksische boerehuzen, zo vaalt te lezen in De Vries' *Nederlands etymologisch woordenboek*.

Op 26 september 1991 raekte weg oonze trouwe woordeboekmitwarker, oons lid en trouwe bezuker van bi'jienkomsten van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Albertus Hogeling

in de leeftied van 81 jaor

Zien inzet - van et eerste ure of! - veur et woordeboekwark in de groep van Hooltpae en zien belangstelling veur oons wark zullen oons bi'jblieven.

Op 10 november 1991 raekte weg oonze trouwe woordeboekmitwarker, oons lid en verzaemelder bi'j et veldnaeme-onderzuuk in Donkerbroek

Jacob de Boer

in de leeftied van 72 jaor

Zien inzet veur et veldnaeme-onderzuuk en zien woordeboekwark in de groep van Donkerbroek zullen oons bi'jblieven.

Harmen Houtman

Een rappe vlocht

Et wintert niet, et is gien haast,
et is wat tussen beiden,
et peerd dat wil, toch hoolt de boer
him strakker an de leide.

't Weer is grauw, et vröst een graod,
zo ienzem staon de hekken,
et peerd dat snoft, een aosemwolke,
et zal de karre muuzem trekken.

De locht is gries, 't aend' van 't jaor,
dattig staot op de kelinder,
een waarme stal mit huj en stro,
een volle voerbak waacht daor ginder.

Een kri'je dwaelt, zuukt zien gerak
op greiden en bi'j stille muren,
de boer spant uut, nog iene stap;
nao warkersplicht de waarme uren.

Een dichte locht, een rustend peerd,
de boer strikt deur zien grieze haoren;

een rappe vlocht, wat is et weerd,
as minuten vliegen jaoren.

Drie manluden in de sni'j

(een kastvertelling)

Et is kastaovend in Oosterwoolde. Et sni'jt dat zowat dot. D'r kommen de hieltied dikkere vlokken naor beneden. Butendat is et roetkoolde. Een smerige gloepwiend wi'jt deur de uutsturven straoten van et heufdplak van et mooiste stokkien Drente in Frieslaand.

En toch zitten alle meensken die aovend niet behaeglik in heur waarme huzen bi'j de kastboom en de poeiermelk. Nee, d'r bin altied meensken, die d'r uut binnen, die buten in de koolde ommeklumeren. Zo heurt dat vanzels ok in kastverhaelen. En al zoj' nog gien hond de diek opsturen op die malle, koolde aovend, toch lopen d'r drie manluden deur de gladde, besni'jde straoten van Oosterwoolde. Drie mannen die mit heurzels en de wereld an binnen, die et thuus niet meer hadden kunnen, die alle drieje hopeloos vertiesd zitten in een zwaore identiteitskrisis. Et bin de wethoolders Ben O., Jaap H. en Jaap S. Diep ongelokkig straampelen ze deur Oosterwoolde. Ze weten niet meer wat as ze moeten, ze weten niet meer wat ze zullen, ze vulen heur miskend en verleuren. Ze bin d'r in ien woord mit an.

Op 'e Grietmaanslaene lopt een loerende en strunende Jaap S. Thuus is de vrouw de kalkoen an 't braoden en ze maekt lekkere poddestoelepasti'jgies. As alles gewoon west was, dan hadde hi'j now ok lekker thuus zeten en dan hadde hi'j heur mit een schölk veur in de keuken hulpen mit et maeken van een panne lekkere Rumfordse sop. Mar alles is niet gewoon. Hi'j vuult him ongedurig, ienzem en verleuren. Et jaor 1991 het him kepot maekt. Alle ellende om die rottige Weperpoolder het him knakt. D'r lopt een breuken man deur de Grietmaanslaene. Hi'j zicht d'r ok slimme onhuur uut. Mit een stoppelige baord van vier daegen. En hi'j het in tieden niet henne te haorknippen west. Hi'j zicht d'r een betien uut as Dirk uut *Keek op de Week*. Meensken die zundagsaovens om goed acht ure naor de VPRO kieken weten now wel ongeveer hoe as de wethoolder Jaap S. d'r bi'j lopt. En et malste is dat hi'j een betien meenskeschouw is. Hier en daor loert hi'j in stegies en dan ropt hi'j: "Zit de milieu-mafia hier misschien?" Mar hi'j heurt alliend et roezen van de wiend mar in de kaele toeken van de bomen en et rammelen van een lid van een ofvalbak. Bi'j et volgende stegien ropt hi'j nog hadder: "Huust de milieu-mafia hie?" Een zwatte katte strikt him mauwende bi'j de bienen langes en mit een rauwe galp vligt hi'j d'r raozende vandeur. Richting Snellingerdiek. "De milieu-mafia! De milieu-mafia! Help, de milieu-mafia wil me pakken!" Ie moe'n zuver medelieden mit him hebben.

Ie moe'n ok medelieden hebben mit wethoolder Ben O. Mit de kop diepe in de kraege van de jasse staot hi'j veur boekhaandel Bahnmüller te loeren naor de torenflat veur yuppies op 'e Trambaene. In et locht van een straotlanteern vlak veur de yuppiefat staot een vrommes. Et begint de wethoolder een betien in de boek te kriebelen. As alles gewoon west was, dan zol hi'j now, op 'e pantoffels en

mit de schölk veur, thuus in de keuken doende west wezen om bolties mit waarme wossies klaor te maeken. Mar alles is niet gewoon. Thuus zit de vrouw, mar hi'j wil meer. Sund hi'j mit een hiele koppel sexy vrouwluden in de jury van de Emanci-paosiepries zeten het, kan hi'j niet meer zonder al die vrouwluden en het hi'j ommeraek de braand in de huid. Et vergeederen duurde altied mar een schoffien, mar wat hebben ze nao al die vergeederings lekker keet trapt mit mekeer. En nao de laeste vergeepering hebben al die vrouwluden him omste-beurten de nekke masseerd. Zal hi'j op dat vrommes onder de lanteernpaol toestappen? Zal hi'j veurstellen dat ze tegere een koppien poeiermelk drinken gaon bi'j De Zon? "Kom op, Ben," zegt hi'j in himzels, "wees een kerel." En in ien keer stapt hi'j op et vrommesien of. Ze staot mit et gezicht van him of. "Juffer," staemert hi'j. Een goeie tel laeter ligt hi'j knarpende van de piene op 'e grond. Et vrommes het him een allemachtige opsodemieter geven en staot scharrels over him henne. Wethoolder Ben O. ligt kreunende in de sni'j. Et is krek as het hi'j alle bonken breuken. Veurzichtig dot hi'j de ogen los. "Janny," raost hi'j. "Janny, bin ie et?" Scharrels over him henne staot Janny Punter. "Pas op, glundige pikeur," raost ze duvels, "a'k je zo nog es trapere, kriej' nog een maldere hingst." Een ooldere yuppie kikt uut een raem wat as d'r te redden is. Janny Punter stapt lelk de winkelpromenade op. Ben O. ligt nog half verdoofd in de sni'j.

De kreet "Janny, bin ie et?" is ok heurd deur de dadde wethoolder in kwessie. Jaap H.

De hiele middag het hi'j al lieke ienzem en alliend deur Oosterwoolde dwaeld. Hi'j is d'r ok mit an. En ok hi'j zicht d'r haeveloos en verlopen uut. As alles gewoon west hadde, dan hadde hi'j now mit een schölk veur in de keuken staon om vleiskreketten te maeken. Mar hi'j staot niet in de keuken, hi'j zwartf deur winters Oosterwoolde en zicht d'r uut zoas Buster Fontein d'r uutzicht. En iederiene die zundagsaovens om zes ure naor de VPRO kikt wet now hoe as wethoolder Jaap H. d'r uutzicht. Schodderig.

Foeterende lopt hi'j bi'j de Meulehoeve langes. Hi'j stikt de voest op tegen et lege, donkere gebouw. "En toch gaon we jim lekker kotten op 'e subsidie," ropt hi'j lelk. "Wat verhipt mi'j die rottige kultuur van dat boerevolk hiere. Ik zal je wel kriegen, Jonker! En de gemienteraod wark ik je ok wel uut." Hi'j stroffelt over zien eigen bienen en kwakt in de tuun van een woonhuus tegenover de Meulehoeve. Argens diepe in zien binnenste heurt hi'j dat stemmegien. Dat misselike stemme-gien, dat zegt dat hi'j mis is, dat hi'j gien goeie kultuurwethoolder is, dat hi'j van een vlutperti'j is, die zieke meensken pest. Dat hi'j, Jaap H., gek op et wethoolders-pluche is. Mar hi'j wil dat rotstemmegien niet heuren. "En die Veenstra ma'k ok niet lieden," raost hi'j nog hadder. Op 'e buurt slat een hond an. "De iene pest me in de raod en de aander op 'e radio. En die halve gekken van 't gemienteuus vraogen die kwal ok nog iederkeer om oons pebliekelik veur gek te zetten. En daor betaelen ze die paljas dan ok nog best veur. Waor blijft mien anziën?" Hi'j krabbelt in de bienen en veegt him de modderige sni'jdrek van de broek.

"Janny, bin ie et?" Inienend heurt hi'j die alderheiselikste malle galp uut de richting van de yuppiefplat kommen. Zol ien van de yuppies vanboven sprongen wezen, daenkt hi'j, iene die et leven niet meer an kan, omdaj' in die rotflat nog gien

spieker fesoelik in een mure houwen kunnen? Hi'j draeft naor de Snellingerdiek. Daor haelt hi'j wethoolder Jaap S. in. "Heurd' ie dat, Jaap?" "Ja," zegt Jaap S., "dat was de milieu-mafia." "Of de Stellingwarver kultuur-mafia," hiemt Jaap H.

Bi'j de yuppieflat vienen ze Ben O. en al meugen ze zien perti'j niet lieden, ze helpen him toch overaende. Ben vertelt van Janny Punter. "Een kenau is 't," klaegt Ben. "Ellendige, rottige emancipaosie ok. Wa'k mar bi'j mien wiefien thuus en bi'j de wostebolties." Hi'j goelt mit rere uuthaelen.

Mit 'n drienend gaon ze even laeter tegen et muurtien van de yuppieflat zitten. "Zuwwe oons doodvriezen laoten?" vragt Jaap S. "Et volk mag oons toch niet. Ze vienen dawwe d'r niks van maeken. Dawwe klongels binnen. Dawwe vluten geld vergriemen en stomme besluten nemen." "In Appelsche kun ze oons bloed wel drinken," kreunt Ben. Hi'j kropt stief tegen Jaap S. an. "En de vrouw begript me ok niet meer." "Die van mi'j ok niet," zegt Jaap H. "Die van mi'j mient da'k in de midlife-krisis zitte," zegt Jaap H. "Mar dat akkefietien he'k tien jaor leden al had." "En 't is ok nog kastaovend," zegt Ben O. ongelokkig. "We hebben d'r mit 'n drienend gien klap van terechte brocht, manluden. We bin mislokkelingen." Hi'j begint opni'j mit wilde uuthaelen te goelen. "Hool de kop," zegt Jaap H. inienend. "Luuster es, daor in de veerte. Ik heure meziek en zingen. Et komt bi'j 't gemientehuus weg. Ik wil weten wat as d'r gaonde is. Kom op, manluden. We gaon kieken." "Et is grif de milieu-mafia," zegt Jaap S. somber. Mar ze slepen him ok overaende en ze toffelen mit mekeer op et geluud of.

Op et Keuperdrokdraankschrieversplein staot bi'j de dikke stien een Leger des Heilskoortien dat *Midden in de wintermaacht* zingt. De drie manluden kommen wat schrutten dichterbi'j en gaon veur de ruine van De Goolden Klokke staon te kieken. "Moej'm kieken," zegt Ben O. inienend hielemaole overstuur. "Nel is d'r ok bi'j." Ze kieken alle drieje mit eupen mond. Et is waor. Wethoolder Nel van B. slat wild mar gracieus om heur henne mit een tamboerijn mit linten d'r an en ze gaot rond mit de *Striedkreet* en *De Ovend*. "Ze het zwatte netkousen an," hiemt Ben O. "Ja," zegt Jaap H., "et is krek Majoor Boschhard, mar dan hupser." "Is dit de milieu-mafia?" vragt Jaap S., die gien flauw benul het van wat as d'r gaonde is. "Moej' kieken, de dirigent," fluustert Jaap H. Op dat mement dri'jt de dirigent him omme. "De burgemeester," zeggen Ben O. en Jaap H. "De milieu-mafia," haffelt Jaap S. De burgemeester winkt heur. Mit 'n drienend lopen ze op 'e dikke stien toe. "Bekeer jim," ropt Nel van B. "Et is kastaovend. Et kan now nog." "Kom d'r ok bi'j, manluden," zegt burgemeester L. "Ik doe dommiet een briefien op 'e busse veur Majesteit da'k d'r mit kappe. Ik hebbe Majesteit schreven dat die Remco Heite et d'r wel bi'j doen kan. Die het et. Wi'j bin toch mar een stellegien koekebakkers. En et volk mag oons toch niet." "Niet zo somber," ropt Nel van B. "Et is kastaovend. We kun toch tot inkeer kommen! We kun oons leven toch beteren!"

Op dat mement verschöt d'r een steern pal boven et Keuperdrokdraankschrieversplein van Oosterwoolde. Een steern die een briede lochtstrepe bi'j de locht langes trekt. "Een teken," ropt Nel van B. "Een teken van boven. We kriegen nog iene kaans, manluden. Om oons wark beter te doen. Om d'r toch nog wat van te maeken in Oost-Stellingwarf. Lao'we die kaans griepen!"

En et is krek as ze allemaole inienend veraanderen. "Leve de Schrieversronte," ropt Jaap H. "Leve Appelsche en de VVV," ropt Ben O. "Leve de milieu-mafia,"

ropt Jaap S. "Lao'we van 1992 wat perberen te maecken, maegien en jongen," zegt burgemeester L. zuver wat schrom en over de toeren van alle emosies. En hi'j scheurt de brief veur Majesteit an snippers. "En now zingen," zegt Nel van B. en ze begint weer woest mar gracius mit de tamboerijn omme te houwen. En dan zingen ze mit hiel heur hatte, daor as een oneindige mildhied en tevredenhied in daeledaeld is. Et leven winkt weer. Et leven het inienend weer zin. Et leven is weer weerd om leefd te wodden. De traonen lopen heur over de wangen. Ankem jaor zullen ze heur wark beter doen. En ze zingen, ze zingen of heur leven d'r van ofhangt. *Midden in de winternaacht.*

Midden in de winternaacht

Midden in de winternaacht
hier in Oosterwoolde.
Toffelen wi'j deur de sni'j,
huv'rig in de koolde.
En we bin d'r zo mit an,
we begriepen d'r niks van.
Alleman is kwaod
over hoe as 't gaot.
Oe, wat slim,
oe, wat slim.
Wi'j bin grote klongels,
zegt de Schrieversronte.

Midden in de winternaacht
hier in Oosterwoolde.
Heuren wi'j iniens meziek,
vergeten is de koolde.
Misschien dat et toch nog kan,
Nel die gefte de maote an.
't Is een ni'j geluud,
't broest oons deur de huud.
Oe, wat mooi,
oe, wat mooi.
Lao'we aorig wezen
veur de Schrieversronte.

Midden in de winternacht
hier in Oosterwoolde.
Klongels bin we now niet meer
en we vulen gien koolde.
Aorig veur de VVV,
vot mit 't malle, zere stee.
Nooit meer dwas en gek,
nooit meer deur et stek.
De netuur,
de kultuur.
We bin oe zo bliede
mit de Schrieversronte.

Batteld van 't Pad

Relativeren

"'t Gaot nog best," zee oolde Jochum
En trok zien ielestieken kouse an.
Greep zien gebit uut et bakkien:
"Daor kan 'k niet meer zonder, man."
Hi'j wol vandaege henn' te visken
Daor achter in die oolde vaort.
De steunzolen kwammen in de leerzens.
't Gong nog best; 't kon niks gien kwaod.
Oe, de tebletten niet vergeten,
Twie veur de bloeddrok, iene veur 't hatt'.
Ie kun et toch nooit es weten,
Now nog de sintrom, vierdepat.
't Zal allemaol zien weg wel vienen,
Daenkt Jochem; 'k weet niet hoe dat gaot.
Drommels, et is al over tienen,
Now as de bliksem naor die vaort!

Wat is 't weer mooi in de poolder,
De vissen bieten as een gek.
Och man, hier woj' ja niet oolder,
En weer een haoke deur de bek!

Wat bin de voegelties toch stille,
Daenkt Jochem bi'j de oolde vaort.
Ik zie ze wel, ze maeken wille...
Verrek!... 't heurapperaot!

Opstel

In dit opstel zol et gaon over brulkickers, tiekebeten en slakken mar ik wete niet hoe veer ik d'r mit komme.

Ik beginne dus mit Arie. As oolde Arie zien gelozie uut de buse haelde wus hi'j dat hi'j ophul mit waor de boer him mit an et wark zet hadde en dat hi'j naor huus gaon kon om de geite te verstikken. De geite die 't grös kot hul op et stokkien grond tussen de oolde tente en et trekpat waor ze al veur zien tied de vene op 'e laeste ribbe kletst hadden. Ze hadden et haost an et zaand toe uutbaggeld. Now was et an de kaante mooi begruud mit riet en dulen en dreven d'r al een protte pompeblaeden in, nusselde d'r een fuut en zwommen d'r bleien en baorzen.

Dat was an etzelde pattien waor de klokkestoel ston en waor oolde Arie et grös tussen de stienen wegmijde en de sloot d'r om toe schone hul. Inkelde stienen, hiele oolden die uut de wal stakken, hadde hi'j op 'e kroje naor huus reden en de grootste veur de deure van 't achterhuus legd. De aandere kroojde hi'j naor de toezichthoolder van dit oolde stee. Dan kwam d'r gien praot over, docht hi'j. Dat gong om dezelde stien waor a'k eerder al es over schreven hebbe en die now bi'j mien achterdeure leit. En dat laot ik mar zo, ik bin d'r an wend en zo het Willem die in 1615 *gerust is in de Heere* morgens, a'k even de tuun in gao, wat anspraoke. Arie is ok al lange weg en zien gelozie tikt al lange niet meer.

Aenlik was bi'j zien leven alles al verleden tied en hi'j zee et ok. Hi'j praotte tegen oons, broekies van joongies nog; kiek alles is verleden tied. Elke stap diej' zetten en wat aj' zegd hebben. De tied bestaot niet, wi'j zeggen mar wat. Allieend mit wat aj' daenken koj' veerder. Mar 'n hiel klein aentien veuruut mit waj' uutbruden in je hassens. Wi'j kroepen as slakken mar wat omme. Hebben d'r ok gien benul van waor henne. Slakken laoten een sliemerig spoortien achter heur en daor blift ok niks van over. Tot zoveer dan Arie.

En now gao'k, onderwiels dubbeld zo oold as oolde Arie doe mit zien slakken, mar deur mit dit opstel. In mien tuun he'k slakken bi'j de vleet. Gewone gladden en zwatten, mar ok, die mit een eigen tente op 'e rogge deur de tuun glieden. Allemaole slakken mar gien twieje bin d'r geliek. En alles eigen bouw. Dissen zuken et veural in mien moerasbak. Et is wel vremd dat ze et juist op mien plaanties begrepen hebben, waor as ik slim wies mit bin, zoas waeterklaover, de slangewottel en ok een moerasorchidee. D'r staot anders spul genoeg, mar daor glibberen ze omhenne. Et zollen niet dezelden wezen die bi'j de stamme van de oolde brune beuk opkroepen, somstieden meters omhogens. Dat doe ik de stomme biesies niet nao. Ik bin d'r nog niet achter wat ze daor percies zuken, mar as ik daenke dat 't wat mit sport te maeken het, za'k et vaast niet veer mis hebben.

Of et is een appat soorte die 't hoger op zuukt, krek liek as dat bi'j de meensken ok wel veurkomt. Daor zit dan an vaaste dat d'r meer in de kop zit as wi'j daenken. Daor zuuk ik now et bewies veur. Zoas et meer mit ontdekkings gaot, gaot d'r nogal es rimpend een lochien branen. 't Kan haost niet dat ze et van de meensken ofkeken hebben. 't Omkeerde zol ik betwiefelen omdat de meensken te eigenwies

binnen om die slakken es goed in de gaten te hopen. Now ja, wi'j zitten ze achter de vodden, mar een bosschop hebben ze niet an oons.

Lange veurdats de meensken mit heur agogische bedoenings zels weer wat veuruut in de wereld perbeerden te kommen zochten de slakkies et al hogerop.

Doe ik dat in de gaten kreeg docht ik eerst wel dat 't een soort sport wezen zol as zoe'n ienzeme slakke omhogens scheuf bi'j de stamme langes van de oolde beuk. De beklimming van de Mont Blanc is d'r niks bi'j. En d'r komt ok niks over in de kraante. Now besef ik best dat 't de Stellingwarver kraante te min is. Mar een enquête zol wis en werachies op zien plak wezen. "Daenk ie dat slakken hassens hebben?" As de geleerden d'r veur opstrupen moe'n wi'j et mar beredden.

In ieder geval staot wel vaaste dat ze gevulde hebben. Krek as de meensken kun ze kiezen tussen links en rechts. Ze bouwen heur tente neffens, ik zal mar zeggen een systeem waoran een bepaolde oddening ufgangspunt is en, wat werachies naost wat de meensken van heur bouwsels architectuur numen d'r uutspringt.

Et was een wiendstille dag. Mit tientallen hadden ze de hoogste en dikste staele van de reuzebereklauwe vunnen waor ze bi'j opscheuven, omhogens gleden en terechte kwammen in de grote scharms. Een bi'jienkomst zoas meensken bi'jien kommen op bezinningsbi'jienkomsten. Et kan wezen dat ze heur daor veilig vuulden. Gien meens die zien blote haand d'r naor uutstikt. Now, weer mit mien verwondering stao ik d'r naor te kieken.

Van kikkers weten wi'j zowat alles. Brulkikkers inbegrepen. Van tiekebeten hebben we de schrik te pakken. Mar van slakken, daor staot mien verstaand bi'jtieden bi'j stille. Dag Arie!

Gebruuk je hassens

Op 'e schoele moe'n we leren... Daor is niet altied lieke veule an, mar soms is 't wel mooi.

De veurige weke bin we mit et "Projekt Energie" begonnen. We weren d'r de hiele weke mit doende. We kregen warkblaeden en we mossen van allerhaande dingen opzuchen, die mit energie te maeken hadden. Niet alliend in schoele, mar thuis ok!

We hebben praot over "Stroom". Bi'jveurbeeld: de radio, de video, de tillevisie, de laampen en vergeet veural de meterkaaste niet...! Zowat alle meensken bruken te vule energie. Dus daenk d'r een betien omme, aanst is d'r hielendal gien energie meer over! Dus... gebruik je hassens goed! Misschien het d'r iene vergeten om 't locht uut te doen? Dat locht komt van de centraole! Iederiene vint die centraole nuttig, mar toch ok wel es niet nuttig! Hoe kan dat now? Waorom hi'j niet nuttig is, zullen we jim uutleggen. Dat zit zo: Een centraole warkt as een dinamo op oonze fiets, mar dan veule groter. Ze moe'n die dinamo ok dri'jen laoten kunnen en dat gebeurt deur "Stoom".

Die stoom komt weer van uranium, dat stookt wodt. Dat is vanzels wel goed, mar now et slechte...

Uut dat uranium komt ofval, kernofval en dat is hiel slecht veur et millieu. Mit et millieu moe'n we hiel zunig omme gaon. Vroeger was dat vule makkeliker. Doe mossen de meensken veule meer heur aarms en bienen bruken, dus heur spierkracht. Wi'j daenken dat de meensken van vroeger veule starker weren as et volk van now, die alliend mar een knoppien of een kraantien omme hoeven te dri'jen.

Doe weren d'r gien auto's, gien wasmesienen en gien diepvriezers.

Wat was d'r wel? De zonne was d'r wel! De zonne is oonze grootste energiebron! Wi'j vienen et fijn as de zonne schient. Dan wo'n we weer hielemaole oplaeden...: *Mit energie!*

Schreven deur: De kiender van "De Klaeter".

De Klaeter is de schoele van De Hoeve!

Wie dit stok hier even deurgeft is: Peggy Klinkhaemer.

Harmen Houtman

Hatte in de sni'j

Hatte in de sni'j,
waarm in de koolde,
vossen en knienen
vlochten now vot,
sporen van leerzen
dichte bij mekere,
raeken en vulen
mekaander zo teer.

Hatte in de sni'j,
glimk tussen iezel,
voegels die pikken
in zaod en in vet,
ofdrok van haansken
op wangen zo blik,
vulen en vienen
smulten tot ien.

Hatte in de sni'j
klopt as et veurjaor,
takken die hangen
zwaor van et wit,
wolkies van aosem
stiegen in 't blauwe,
vlechten een lint
van hatstocht en liefde.

Hatte in de sni'j,
vrundschop en zo...
ikke veur jow
en jow veur mi'j.

Johan Veenstra

Lamert op oorlogspad

Lamert en Lutske weren op een donderdagmiddag krek in huus, naodat ze even deur de bos west hadden, doe d'r een auto op 'e diek toette. Lamert keek et glas uut.

"Daor hej' de wolauto ok, daor moej' zeker henne, is 't niet?"

"Nee," zee Lutske, "ik bin niks neudig."

"Ik miende aandere," zee Lamert, "daj' nog een peer halfwollen hempies veur mi'j kopen wollen."

"Dat het de tied nog wel," zee Lutske kotof.

Lamert keek heur een betien veraltereerd an.

"Is d'r wat, Lutske? Eers gaoj' altied wel naor de wolauto."

"D'r zit een aandere kerel op 'e auto," zee Lutske. "Ik gao niet naor die kerel toe."

Lamert keek nog verbaosder.

"Wat is d'r dan mit die kerel? Het hi'j je bedonderd mit de centen? En waor is die veurige kerel bleven?"

"Die veurige man is overspannen. Al een weke of zesse en 't is nog lange niet weer beter. En now komt disse kerel in zien plak. Een kerel uut Buil of zo."

"Now wee'k nog niet," zee Lamert, "wat d'r dan mit disse man te redden is. Now toet hi'j verempeld al weer. Die kerel is vanzels wend daj' in de waegen kommen. Za'k him aandere mar een teken geven dat hi'j wel deurrieden kan? Aandere staot hi'j daor mar."

"Ie doen mar," zee Lutske opsternaot, "die kerel moet mar niet daenken da'k ooit weer iene tree bi'j him in de waegen zette. De gloeperd! En Wietske gaot et krek zo. Die is hi'j ok kwiet as klaant. As hi'j dat mar wet."

Lamert kwam overaende uut de stoel en maekte mit de aarm een gebaor dat de man wel deurrieden kon. En dat dee de man. Hi'j stak de haand nog een keer op en doe ree de auto vot.

"Hi'j zwaaide nog naor je," zee Lamert.

Mar dat maekte Lutske alliend nog mar lelker.

"Ja, ja, die mooie meneer daenkt zeker dat vrouwluden heur alles mar gewodden laoten. Now, daor zal hi'j dan achter kommen. Die smerige kerel zal nog van de bok dromen. Ik moet him niet en Wietske moet him ok niet."

"Mar wat hej'm dan toch mit die kerel had?" vreug Lamert vertwiefeld. "Zeg dan ok es wat as d'r percies gaonde is."

Lutske keek him een mement deurdringend an.

"Die kerel zit an je. An mi'j en an Wietske. Hi'j kan niet van vrouwluden ofblieven!"

Lamert vul de mond los van verbaozing.

"Mar ie willen me toch zeker niet vertellen. Lutske..."

"Ja, dat wi'k je wel vertellen," schatterde Lutske. "Die kerel zit mit de hanen an je."

"Het die kerel an jow zeten?" hiemde Lamert.

Lutske nikte van ja.

"Waor? Vertel op, Lutske. Now wi'k alles weten. Daenk d'r omme, mien maegd, now verzwieg ie niks veur me. Waor het die smerige lappieskerel je anraekt?"

Lutske streek zenewaachtig et klietien glad.

"An de kni'jen, Lamert. Hi'j het me an de kni'jen zeten."

"Het die kerel jow an de kni'jen zeten?"

Lamert plofte haost van lelken.

"Ik mos een peer kousen hebben," staemerde Lutske. "Now, hi'j hadde d'r goenend mit zoe'n appat kleurtien liggen, dat ik zegge eerst: Och, ik weet niet, ik geleuve niet dat me dat staon zal. Aj' now een stok jonger binnen, dan kuj' je wat meer permitteren wat zoks anbelangt. Mar vrouwluden op oonze leeftied willen d'r toch niet al te opzichtig bi'j lopen. Mar och heden, hi'j zee dat et best kon en dat et me zo goed staon zol. En dat et me zuver een stok jonger maeken zol. Now en doe pakte hi'j een losse pentie en die hul hi'j me, veurda'k d'r arg in hadde, bi'j 't bien langes en hi'j hul me mit de haand bi'j de kni'je beet. De rechterkni'je. En hi'j streek me ok een peer keer over de kni'je henne-en-weer. Now ja, ik durve et haost allemaole niet iens te vertellen."

"Wat nog meer, Lutske?" zee Lamert, "wat het die kliemse kerel je nog meer daon?"

"Hi'j scheuf me de rok een aentien in de hoogte. Een klein tippien mar, mar toch... Ik zal je wel vertellen, Lamert, ie weten niet hoe hadde a'k die waegen uitkommen bin. Ik hebbe zegd da'k een pannegien mit raopies op staon hadde en dat et gas op vol ston en da'k een ere keer wel es naor een peer ni'je kousen ommekieken zol. En doe 'k et laeter an Wietske vertelde, doe dee blieken dat die veur een tied lang ok een akkefietien mit him had hadde. Nog malder as ik, Lamert. En Wietske het et Aorend ok niet zeggen dust."

"Wat is Wietske overkommen?" vreug Lamert inienend doodkalm. "Veur de draod d'r mit, jonk. De onderste stien moet boven in disse kwessie. Da's veur iederiene et beste."

"Wietske mos een ni'je beha hebben," zee Lutske, "en daor is ze toch zo mal mit op 'e koffie kommen. De kerel kwam anzetten mit zoe'n ni'jemoods deurzichtig geval mit kaanties en zo. En dan ok nog een zwatten iene. Die zol heur wel staon, zee hi'j. En doe hul hi'j dat ding zomar bi'j Wietske, now ja, hi'j hul him zomar op et plak waor as zoe'n ding zitten moet, za'k mar zeggen. Wietske wus niet hoe hadde as ze de waegen uitkommen mos. Ze het zegd dat ze een pannegien mit wottelties op staon hadde en dat et gas op vol ston."

Lamert tikte mit de knokkels van de haand op 'e taofel.

"En bin d'r nog meer vrouwluden die zoks overkommen is?"

"Dirkien van Oene," zee Lutske, "mar die kuj' niet tellen. Zoe'n flauwe pispot he'k nog nooit mitmaekt. Aj' ze heuren, hen, ze mierkt iewig en altied dat et vandaege-de-dag zoe'n keet is in de wereld. Wat het ze lessend et spul in 't roere brocht, doe ze zogenaemd deur een winkelkerel beloerd was in een paskaemer. En dan die seks op 'e tillevisie en zo. Ze het et d'r altied mar over, dat dat zo slim is.

Mar doe we heur vertelden van wat oons in die wolauto overkommen was, keek ze d'r verempeld niet iensen mal van op. Waor as we oons drok omme maeken, vreug ze. Zi'j hadde een keer een vest bi'j die kerel kocht en doe hadde hi'j et heur anstruupt om te zien of et wel paste. En doe hadde hi'j heur van achteren bi'j de schoolders beet hullen. Now, zee Dirkien, dat gaf me eins best wel een kick."

"Een kick?" zee Lamert. "Hoe komt die blei an zoe'n wonder woord? Mar ik wete now wel genoeg, donkt me zo."

Hi'j leup naor de tillefoon.

"Wat zij'?" vreug Lutske.

"De pelisie bellen. Ze moe'n die kerel oppakken veurd'at d'r reerdere dingen gebeuren. Zoe'n kerel is een geveer bi'j de diek."

"Oe nee, Lamert," schrok Lutske. "Oe nee, gien pelisie d'r bi'j. Ik moet d'r niet an daenken dat zoks een rechtszaeke wodt. Stel je veur da'k naor Liwwadden moet om te getugen. En dan van die lappen in de kraante van: Vrommes te nao kommen in wolauto. Of: De getuge L. van L. gong van heur stokkien in de rechtszael. En die halwewieze Dirkien van Oene dommiet vanzels naor Liwwadden as getuge à décharge en mar zeggen dawwe oons anstellen en dat et zoe'n nette en behulpzeme man is. Oe, ik zie 't al hielemaole veur me. Ik moet d'r niet an daenken. Leg de hoorn daele, Lamert. Gien pelisie d'r bi'j."

"Goed," zee Lamert, "ieje je zin."

Hi'j legde de hoorn weer op 'e haoke.

"Mar et recht zal zien loop hebben of ik hiete niet van Lamert."

Hi'j greep zien jassien, struupte dat an en biende naor de deure.

"Wat zij'?" reup Lutske.

Lamert dri'jde him omme.

"D'r op 'e fiets achteran. Die kerel staot hier nog wel argens."

"Oe nee, die kerel is wel twintig jaor jonger as jow, Lamert, en wel twee koppen groter!"

Mar Lamert heurde et al niet meer. En een peer tellen laeter zag ze him de diek uutpezen. Glad overstuur belde ze Wietske op, as die Aorend de diek wel uutsturen wol om Lamert tegen te holen. Lamert was op oorlogspad. Hi'j was op 'e fiets naor de wolauto om die man te pakken. Ze hadde Lamert verteld van wat as heur beidend overkommen was en now hadde Lamert de kop hielemaole roeg. Ze hadde Lamert zelden zo mitmaekt, dat d'r gebeurde grif een mal ongelok as hi'j niet tegenhullen wodde. Wietske reup dat Aorend de brommer griepen zol. Doe gong Lutske, zuver wat dwiel in 't heufd, op een stoel zitten te waachten.

Et zal misschien twintig minuten laeter west hebben, dat Lamert d'r weer an kwam op 'e fiets. Lutske vleug naor de achterdeure toe.

"Lamert toch, mien jonge, hej' niks stokkend?"

"Nee heur," lachte Lamert. "Lamert wet wel wat as hi'j dot. Jim hoeven in 't vervolgt niet meer in benauwdens te zitten om die verhipte kerel." "Wat is d'r gebeurd?" vreug Lutske mit ontzag.

"Ik hebbe him ofzeumd," pochte Lamert.

"Was hi'j alliend in de waegen?" vreug Lutske mit nog meer ontzag.

"Nee," zee Lamert, "hi'j ston bi'j Dirkien van Oene in de ni'jbouw. Dirkien was

bi'j him in de waegen. Hi'j hul heur krek een kesjet veur de boek langes, doe 'k de waegen instapte. Ik zegge tegen die kerel: kom ie es hier, mannegien. Bin ie dat kereltien, dat niet mit de fikken van Lutske en Wietske ofblieven kan? En doe he'k him, veurdat hi'j een mond los doen kon, twie bafferds verkocht. Twie keer een reize in de maege. Veur jim elk een keer. Hi'j hapte naor locht as een vis op et dreuge. En doe bin 'k ieskoold de waegen weer uutlopen."

"En Dirkien?" zee Lutske buten aosem.

"Die is raozende naor huus vleugen. Et kesjet lag in de baarm."

"En Aorend?" zee Lutske nog meer buten aosem, "hej' Aorend ok zien? Die zol jow tegenholen."

"Aorend kwam d'r krek an op 'e brommer, doe ik weer uut de waegen kwam. Aorend het dat kesjet weer in de waegen legd. En geef me now mar een bakkien koffie. Jonk toch, ik hebbe me in jaoren niet zo goed vuuld. En over die kerel hoej'm niet meer in te zitten."

En dat was ok zo, want ereweeks ree de wolauto zonder te toeten en zonder te stoppen heur huus veurbi'j.

Robeijn

Friesche Brogge

Fries in auto op 'e Friesche Brogge
Ree daor aorig wat te vlogge.
Onveurstelber kroem praotte die agent
Wat een smerige, vieze Drent!
Ik kom daor nooit meer terogge.

Daelikse dinkies

Op een aovend was ik nogal laete an 't ofwasken. D'r was overdag niks van kommen. Dat kan soms gebeuren aj' zoas ikke huusman binnen dan is d'r altied wat aandere, mar ik dochte om een ure of tiene, et moet toch mar wezen, want aandere he'k de aandere morgen alles, dan hej' et hiele aanrecht vol staon, en dan zie ik me zat.

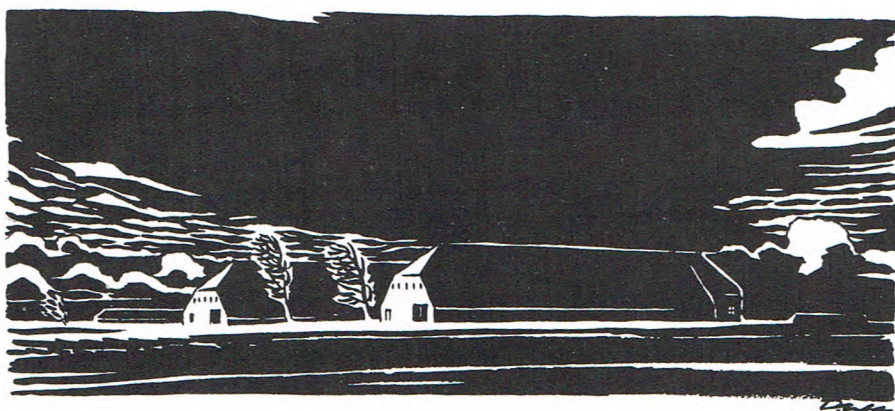
Dus ik an 't ofwasken. Ik was diepe in de prakkezaosies wegzakt en daor vligt mit een geweldige klap de keukendeure eupen, ik schrok me half dood, mar de schrik duurde niet lange, want d'r kwam een dikke hond de keuken inlopen, die mar mit zien stat wiemelde, en me op een maniere ankeek, die me vertelde, dat hi'j aanhaeld wodden wol. Ik lee him de haand op 'e kop en 't leek wel liefde op et eerste gezicht. Ik reup mien zeune. "Ie moe'n hier es kommen. Wat ik hier hebbe!" Now, die sleut ok drekt vrundschoep mit him. Deurdat de schuredeure los ston, kon de hond bi'j de keukendeure kommen en daor was hi'j mit kracht tegenan sprongen, mit et bekende gevolg.

Mien zeune en ikke weren et iens, dat de hond toch mar weer vot mos, want op et mement hewwe meer as honderd schaopen en daor past zoe'n vremde hond niet bi'j. Dat de ere morgen belde ik de pelisie op, dat d'r een loslopende hond bi'j me ankommen was en da'k die graeg kwiet wol. "Dat kan wel," zee de pelisie "kom mar op et buro om een bewiesien en dan kuj' him naor et asiel in Ni'jhooltpae brengen." Ik vertelde mien zeune de gang van zaeken. "Et past me et beste in de naomiddag," zee die. Now, dat was me wel goed. Mien zeune was die daegs in de schaopestal an 't wark. Hi'j hadde de hond bi'j him. Hi'j hadde de hond an een lang ketten vaaste zet, dat hi'j kon om de hoeke van 't huus kommen en daor lag hi'j lekker in 't zunnegien.

Nao et eten komt de zeune weer bi'j zien wark en zicht tot zien verbiestering dat de hond vot is en dat kwam hi'j mi'j vertellen. "Wel allemachtig," zee ik, "hej' de hond niet goed vaaste zet?" "Ik miene van wel," zee hi'j. "Now kan 'k de pelisie wel weer opbellen, dat we niet kommen om et bewiesien van de hond, omdat hi'j d'r vandeur is, et is weer een loslopende hond." "Et is niet aandere," zee de pelisie.

Een weke laeter wodde oons verteld, dat d'r een mercedes bi'j oons langes reden was mit een man en een jonge d'r in, waorschienlik op zuuk naor heur hond. En doe zaggen ze de hond naost oons huus an et ketten liggen. De jonge het him losmaekt en him mitneumen in de auto. En niet oons even zeggen, dat et heur hond was en dat ze him mitnammen! Zokke meensken helpen je wel in de droom mar d'r niet weer uut. Now ja, de hond is weer bi'j zien baos en niet in et asiel. Dat is toch et beste veur de baos en de hond!

Mit D.K.K. d'r op uut! (VII)

't Waar bij Nieuwolda, tekend deur Dirk Kerst Koopmans.

Lodewiek H.

Dagboekfragmenten 1991

Zondag 17 nov. 1991: Haast. Gries en diezig weer, de winter ligt op 'e loer. Weer om in huus te wezen en in jezels te kieken...

Ienzemhied. Vi'jaand en kammeraod toegelieke. Elk meens die over himzels en over et leven naodaenkt, krigt d'r vroeg of laete mit van doen. Vaeke, niet altied, bin d'r biezondere omstaandigheden vanneuden om jezels vulen en weten te laoten daj' eins mar een hiel klein en kwetsber schepseltien binnen dat, wezenlik bezien, een ienling is, alliend in et leven staot en him zéls mar zien moet te reddan as et d'r op an komt. Mar diezelde ienzemhied kan je ok stark maeken, waopenen tegen jezels en tegen de muulikheden van et leven, je zelsvertrouwen geven en onofhaankelik maeken; vaeke mark ie dat laeter in je leven pas. Wat mezels angaot kan 'k me een stokmennig veurvallen en situaosies herinneren die me mien eigenhied, ienzemhied en et op mezels anwezen wezen dudelik bi'jbrocht en vulen laoten hebben.

A'k daenke an de ziekte en et lieden van mien heit, dan vuul ik weer de eigen machtelooshied en woede tegenover et donkere, et zwatte, de Dood, die him traoge mar wisse de hieltied meer in de macht kregen. Wat moet Heit him, veur een pat ok deur oons, in de steek laoten vuuld hebben en deur et leven bedreugen, wat moet hi'j him teleursteld, kwaod en raodeloos vuuld hebben, hi'j die zovule van et leven hul en d'r een protte van verwaachtte, hi'j die zo van de netuur hul, et waeter, de tuunkerijje. En dan et nog altied bi'j mi'j anwezige, nog altied wat zeurende schuldgevuulte: we hadden meer veur him betekenen kund, ik hadde him vaeke opzuken moeten, ik hadde meer mit him praoten moeten. Wat moet hi'j verschrikkelik ienzem west hebben in zien lange, hopeloze stried mit de Dood.

Et duuster, de donkerte, de Dood. Al as kiend van vier, vuuf jaor duste ik aovens op bedde vaeke niet de ogen dichte te doen en slaopen te gaon, omda'k et gevuul hadde dat et duuster him dan as een dikke, zwaore deken over me henne leggen zol en me staorigan dooddrokken wol. Dat duuster was een moonster, et hadde een gezichte: grote, lelke ogen en een wried lachende bek, et hadde dikke aarms en zwaore bienen, nog slimmer as die van een olifaant. Ik vuulde me hulpeloos, machteloos tegen disse donkere, duustere drieging. Gieniene zol me geleuven a'k vertellen zol wat me iederkeer weer zo benauwd maekte, aovens veur et op bedde gaon. Somstieden, veural in de half-slaop, as et me al te bar wodde, perbeerde ik Heit of Mem te roepen, mar ik hadde gien stemme, ik kon gien geluud uutbrengen. Wat he'k me doe vaeke ofgrieselike benauwd, deur iederiene in de steek laoten en hielendal alliend op 'e wereld vuuld. En a'k dan eindelijk, zachies goelende om et moonster niet op mi'j opmarkzem te maeken, in slaop valen was, dan droomde ik van grote vlammen, vuren en branen en van grote, zwatte mannen, soldaoten of pelisies, die overal aachter me an zatten. Mit elke morgen, mit elke dag da'k hielhuuds en zonder mankementen wakker wodde, wa'k hiel, hiel bliede. En ik vuulde wel: ok Heit en Mem kunnen me niet helpen, hadden niks in te brengen tegen et moonster; ik mos d'r hielendal allienig, hielendal zels mit ofweven om et

kwiet te wodden. Dat het, mit tussenpozen, jaoren en jaoren duurd, ongeveer tot mien negende, tiende jaor.

Doe 'k vuuf jaor was, he'k een keer vanwegen pleuritis een weke of zesse in et Sint-Anthonius-ziekenhuus in Sneek legen. Oonze huusdokter, dokter Osinga, hadde me onder plaetselike verdoving thuus al eupereerd deur een snee onder mien linker schoolderblad te maeken. Mem hadde d'r een pannegien onder holen moeten dat haost tot an de raand toe volstroemd was mit geelachtig vocht dat achter mien linkerlonge weg kwam. "Zo," hadde dokter zegd, "et slimste hewwe now wel had. En now naor et ziekenhuus!" We gongen mit dokter zien auto, Heit gong mit. Ik zat, mit een wollen deken om me toe, op 'e achterbaank. Et was lekker waarm in de auto en hi'j veerde goed. Deur et raempien zag ik de bomen langs de Haddraeversdiek en de grote weg naor Sneek in een lange riegel veurbij-schieten. Ik wodde d'r zuver een betien soezerig van. Hoe zol 't kommen, daor in et ziekenhuus? Ik wol hielendal niet geern naor et ziekenhuus, mar et mós, hadde dokter zegd. Blikber ha'k now niks meer over mezels te zeggen. Mar dokter zol wel weten wat as et beste was, hi'j was ja een hiele goeie dokter. "Et slimste hewwe now wel had," hadde hi'j thuus zegd, dat in et ziekenhuus zol et allegeer wel een betien mitvalen. Doe 'k liekewel de euperaosiekaemer inreden wodde en die vremde, grote laampen, twie dokters in lange witte jassen en al die blinkende instermenten zag mit scharpe punten en ziedkaanten om mit te stikken en te snieden, raekte ik hielendal in paniek. Et leek wel as ze me naor de slaachterijje brochten! Ik begon te goelen, mit aarms en bieten te slaon en te schoppen en te raozen: "Ik wíl niet, ik wíl niet! Ik bín niet ziek, ik bin al weer beter, dokter het et zels zegd!" Mar et haelde niks uut. Ik kreeg een ding over neuze en mond daor a'k "flink in snoeven" mos, en ik raekte van de wereld. Doe 'k weer bijkwam, was Heit d'r niet meer en vun ik mezels weeromme, mit riempies vaastebunnen op een groot, rond plateau daor as an de achterkaante op schoolderhoogte een eupening in zat. Et ding kon in alle richtings dri'jd wodden: omhogens, omlegens, op 'e kaant en schieve overaende. Iene van de beide dokters was an de achterkaante doende, de aandere rikte him instermenten an: messies, scalpels, watten, scharpe scheren, dingen mit een draod d'r tussen. Ik vuulde dat d'r diepe in mien rogge wat daon wodde, dat d'r in boord wodde as weren ze een grote eerpel an et pitten, en ik zag van die kaant instermenten mit bloed d'r an weerommekommen. Ik raekte weer van streek en begon te bidden en te smeken as ze d'r asjeblief mit opholen wollen, want da'k hielendal niet ziek was, en dat Heit weerommekommen mos. Mar de dokter veur mi'j zee dat et zó gebeurd was en da'k stille wezen mos, anders zol de euperaosie nog mislokken. D'r nao kwam 'k "op zael" te liggen. Ik kreeg een soorte van lessenaortien mit vilt d'r op as steuntien in de rogge, en Heit kwam nog even kieken. Et slimste was doe Heit votgong en ik hielendal overleverd was an de zorg en andacht van al die veur mi'j poervremde meensken. Ik wol niet eten, ik sleup hiel min en ik wol mit gieniene praoten. Ik hadde et vertrouwen in de grote meensken verleuren: de huusdokter hadde me veur de mal hullen mit te zeggen da'k et slimste wel had hadde, de ziekenhuusdokters hadden me haost levend ofslaacht, en Heit en Mem konnen me mar iene keer in de weke opzuchen. Et was krek as heurde ik nargens meer bi'j; ik mos hielendal van veuren of an beginnen

weer een ni'je, vertrouwde omgeving veur mezels op te bouwen. Waor wa'k hier toch terechte kommen, in wat veur een vremde, benauwd maekende wereld?

Op 'e ofdieling wa'k et ienigste kiend, veerder laggen d'r een stokmennig grote meensken; lange niet alle bedden weren bezet. Et botsautogien da'k bi'j et eerste bezuuk van Mem kregen hadde, wodde me, doe Mem vot was, deur de verpleegster ofpakt omdat et tevule leven maekte. Ik moch d'r allienig mit speulen a'k bezuuk hadde. De ienigste baand die a'k via dat dinkien nog mit thuus hadde, wodde zodoende ok nog verbreuken. Pas nao een peer weken, doe 'k iederiene beter kende, begon ik me wat meer thuus te vulen en vri'jer te wodden. Ik kreeg lekkers van de grote meensken op 'e zael en ik moch nao et waarm-eten de pannegies uut de keuken "uutslikken". Een peer daegen veur mien jaordag, in et laeste van oktober 1942, kwam 'k weer thuus. Et het me doe opni'j een tied kost om weer an de omstaandigheden en de sfeer thuus te wennen. De meensken en de wereld om me henne veraanderden de hieltied, ikzels was de ienigste die dezelve bleef, dochte ik.

In de zommer van '44, doe 'k zeuven jaor was, bin 'k een keer haost verdronken. We gongen in die tied meerstal zwemmen op 'e Wooldvenne, omtrent 3 km buten De Jouwer, richting Langweerder Wielen. Daor was midden in et laand een briede sloot daor as wit zaand uut greven wodde. Ik kon nog niet zwemmen, mien ooldste breur een betien. Deurda'k niet percies meer wus waor as de diepe plakken weren daor aj' niet staon konnen zonder koppien-onder te gaon, kwam 'k op een bepaold mement in een koele telane en verleur vaaste grond onder de voeten. Wat een schrik, wat een benauwdens, wat een donkerte! Et waeter roesde en broesde me in de oren, neuze en ogen, ik kon gien aosem meer kriegen, kreeg allienig mar waeter, de hieltied meer waeter binnen. Ien keer, twie keer kwam 'k evenpies boven en zag op 'e wal de aandere kiender draeven en speulen. Mien ooldste breurtien ston op 'e kaant naor me te kieken en te lachen. Hi'j dochte vaast da'k an et duken was, ik hadde zegd da'k dat perberen zol. Ik perbeerde a'k boven kwam uut alle macht om hulpe te roepen; mar ik mos ok neudig aosem haelen, dat dat mislokte, ik kreeg allienig een grote slok waeter naor binnen. Zo'k now echt verdrinken? Ha'k twie jaor leden dan hielendal veur niks in et ziekenhuus legen? Was d'r dan gieniene die me zag en die me d'r uut haelen kon? Was dit et aende? Doe 'k veur de dadde keer boven kwam, stak ik zoveer a'k kon mien aarms omhogens en perbeerde weer te roepen. Mar opni'j kon 'k gien geluud uutbrengen. Ik was raodeloos en begon me d'r al haost bi'j daele te leggen dat et now mit me gebeurd was, oflopen, veurbi'j, ik hadde et gevuul da'k now smoren zol. Ik raekte dwiel van al dat waeter in en om me toe, et soesde en tinkelde me in de oren. Et was krek as ik daor recht veur me uut, niet veer van me of, een helder, lochtgruun locht zag. Mos ik daor henne? Doe vuulde ik een aarm om me henne en wodde ik, nogal roeg, deur iene naor de wal brocht: een zeune van oonze huusdokter, dokter Osinga, hadde me d'r uut haeld en et leven redded. Goelende en waeterovergevende he'k een poze op 'e kaant legen, mit allegeer ni'jsgierige en meeliedzeme gezichten boven me en om me toe. Ik was red, ik leefde nog! Et hadde aandere niet vule scheeld of et was veurgoed mit me oflopen west. Lopende bin 'k naor huus gaon, mit de schrik nog in de bienen. Daor hewwe pas daegen lae-

ter et hiele veurval in stokken en beties verteld. Ik hebbe d'r gien "waetervrees" an overhullen, wel he'k nog altied wat schrik veur zwemmen op plakken daor a'k niet staon kan.

Kastmis 1944 moch ik veur et eerst mit naor de naachtmis. Dat was in die tied nog om vier ure in de morgen van Eerste Kastdag. Et sni'jde dunnegies en et vreur een betien, doe 'k mit mien ooldste breur en Heit naor de karke leup. Ik was altied bliede dawwe et schildwaachtershusien veur et Theresiahuus, mit een dikke, driegend kiekende Mof d'r veur - lange, griesgrune jasse an, helm op 'e kop en zoe'n gemiene bajenet op et geweer - hielhuuds veurbi'j kommen weren. Ie konnen mar nooit weten wat as zokke oorlogszochtige en onbetrouwbere luden bi'j een duustere naacht zomar inienend an mallighied mit je uuthaelen zollen. Doe de karke uut kwam, lag d'r nog meer sni'j. Mar et sni'jde niet meer, de locht was schone en maone en steerns schitterden an de donkere hemel. Stille, hiel stille was et om oons henne doe we naor huus weeromme leupen. Op bomen en struken lag een dikke laoge witte poeier en onder oonze voeten knisterde en knaarpte et zaachte. Heit hul mien haand waarm in zien haand in de buse van zien jasse. Hi'j wiesde mi'j een stokmennig steerns an: de Poolsteern, de Grote en de Kleine Beer, et T(heresia)-kruus en Venus, hi'j vertelde over et verschil tussen steerns en planeten, en dat de steern van Bethlehem warschienlik de komeet van Halley west hadde, die iene keer in omtrent zeuventig jaor hier op 'e eerde te zien was. Nog nooit ha'k zó bewust naor de hemel keken. Wát een protte lochtpunties, grote en kleine! Aj' lange kieken bleven, dan zaj' d'r almar veerder de hieltied meer van die kleine punties bi'j kommen. En in hiel dat grote Hielal was de planeet Eerde mar een hiel klein stippien: veur áanderen, as die oons zien konnen, ás d'r temeensen nog argens een planeet was daor as ok leven beston zoas dat van oons. Et duzelde me! Op dat kleine stippien dat Eerde hiette, leefden weer miljoenen en miljoenen nog vule kleindere stippies, nog kleinder as een speldeknoppies, nog kleinder as een zaandkorreltjen: de meensken. En elk op himzels hadde een verstaand, kon naodaenken, hadde zien eigen wil en gedaachten, en gieniene was geliekes an een aander. Elk meenske was, hoewel hiel en hiel klein, toch uniek. En ondaanks die wetenschap voerden we al ieuwen en ieuwen oorlog mit mekeer en maekten we mekaander zonder opholen et leven zoer.

Nog vaeke he'k die winter, a'k aovens naor et husien mos, veurda'k weer in huus gong, naor de maone en steerns staon te kieken. Et gaf me een groots en klein gevulde toegelieke, te weten da'k een meenske was, een bewoner van de planeet Eerde. Zollen d'r ginder, hiel veer vot, lochtjaoren en lochtjaoren veer van oons vot, nog aandere planeten bestaon mit wezens d'r op, ongeveer krek zo as oons? Zollen die van oons bestaon weten? Wat zollen die van oons daenken? Zol ik et in mien leven nog mitmaeken dawwe daor meer over an de weet kwammen? En zollen we d'r henne reizen kunnen? Ik zol zoks vot-en-daoliks wel uutzuken willen. Mar hoe? Et zol een hiel, hiel goed gevulde wezen, te weten dawwe niet de ienigsten binnen in et onmetelik grote Hielal, dawwe niet hielendal ienzem en allienig, ommenocht en deur gieniene opmarkt, een zinloos bestaon kregen hebben.

Oene Bult
Veraandering

vroeger wus ik alles
van Petküser,
Egyptische gele,
Thomasslakkemael,
Amersfoortse,
Javaanse,
Kiewietskoppen,
Margrieten en
Barnevelders of;
tegenworig is et
Command. com,
Autoexec. bat,
Xtreeins. dat,
Diskcopy en
alles wat de
komputer
veur Ingels
opslat.

Oene Bult
Ommeker

Doe mos ik roegweg weten
van de rosmeule, eide,
döskersvlegel, ploeg, hujroede
en wezeboom;
now van harddisk, modem,
fax, software,
floppy en tools;
mag gien punt of
komma vergeten.

Bote Stellingwerf

De foto

In een harbarge op 'e Kniepe daanste ik mit Antje Bosma. Ze was de dochter van een grote boer en slim kieskeurig. Ze wol mit iederiene wel daansen, mar om ze thuus te brengen mos je heit d'r niet minder as dattig koenen op nao holen. Dat hadde ik heurd van een Kniepster boereknecht, die vroeger bi'j oonze buren diend hadde. Mien heit hadde in dit geval vuus te min koenen en daor mos wat an daon wodden. Gelokkig heb ik een grote fantesie. Die hadde d'r gien inkelde muuite mit om heit zien veestaepel haost drie keer zo groot te maeken. Mit veertig koenen en een eigen plaetse wus ik Antje veur me te winnen. Heur eigen heit hadde dattig koenen en zat op een huurplaetse. Dat maekte nogal wat verschil! Antje hadde et opiens zo op me begrepen, dat ze al naor huus wol, doe et nog mar elf ure was. Veurd dat een aander d'r mit die gooldvinke vandeur gaot, zal ze wel docht hebben. Van mien kaante was d'r gien inkeld bezwaor om an heur weens integen te kommen.

De boerkeri'je van Antje heur heit lag midden op 'e Kniepe en zodoende zatten we binnen et half ure al naost mekeer in de veurkaemer. Antje heur oolden laggen al op bedde en daor weren we gien van beidend rouwig omme. Antje zette koffie en ze kon nog op een slagroomgebakkien trakteren, want die weren overbleven van de vesite. Een ome en zien vrouw weren vandaege bi'j heur te diketen west. We dronken van de koffie, snuupten van et gebakkien en klassineerden over van alles en nog wat. Ok over koegies en kalfies, want daor weren we boerekiender veur. En ik vertelde tussen neuze en lippen deur dawwe veurig jaor een ni'j veurhuus kregen hadden. En dat d'r op oons dörp meensken weren, die et nog mooier vunnen as et huus van de doomnee. Antje keek een betien ongeleuvig en daoromme leut ik heur een foto zien, waor dat ni'je veurhuus op ston. Antje keek d'r naor en doe verstrakte heur gezicht. "Hoe vien ie et?" vreug ik. "Wel mooi," zee ze, mar heur stemme was koold as ies. "Mar ie maeken me niet wies," gong ze veerder, "dat je heit veertig koenen het. D'r bin mar zeuven koeruties en daor kun nooit zovule achter staon."

De kleuren gongen me op en of. Domkop, dochte ik, die foto haj' nooit zien laoten moeten. Zoe'n maegien as Antje kikt netuurlik eerst naor de koeruties. "'t Was mar een grappien," perbeerde ik mi'j d'r van of te maeken. Want ik vun et ok te sneu om te zeggen, waoromme ik heur wat wies maekt hadde. Mar Antje zag et niet meer mit me zitten, dat vuulde ik dudelik. Ze zee haost niks meer en een pottien vri'jen kon 'k wel vergeten. 'k Bin mar zo verstaandig west om gauw mien biezen te pakken.

Et was de eerste, mar ok de laeste keer, dat ik Antje Bosma naor huus brocht hebbe...

Stelling

"Opknappen is ofknappen," moppert Stelling de laeste tied mar al te vaeke. Toch het hi'j d'r best reden toe, vint hi'j zels en in heur huud Femmegien ok wel een betien, want wat het zi'j d'r ok niet een bulte onder lieden moeten.

Zoas deur de jaoren henne now wel bekend, wonen Stelling en de vrouw al herwerts jaoren an de Boverweg op heur eigen kleine stee, mar nog altied mit genoegen van beide. Et huus dateert nog uut de dattiger jaoren, mar overwegend zo geve as kriet. De muren bin nog lieke recht, en de juffers, waor et dak van bouwd is, krapan nog zonder molm. Mar medern is aandern. Zonder bad en wc kan vandaeg-de-dag toch niet zo goed meer, en wie slapt d'r nog in een bedstede? En d'r moet toch ok wel es naor de fonnementen keken wodden, de geuten verni'jd en hier en daor ligt de kaemervloer ok niet waeterpas meer.

Al jaorenlaank hebben Stelling en de vrouw et groot onderhoold, zoas dat hiet, de hieftied mar weer uutsteld. Niet aliend omreden et een slompe geld kost mit al die hoge arbeidslonen van tegenworig, mar veural ok om dat et een verschrinkelik kerwei is. Stelling hadde d'r wel es naor verneumen, mar ze zollen d'r grif drie maonden mit onder de pannen wezen, now ja, beter zegd, een vorrels jaor eins zonder goed onderdak zitten. Mar now heur gedoeniging toch op et riool ansluten wodden mos, now mos et dan toch mar wezen.

De timmerman hadde zien begreuting al maekt. Et zol op aanderhalve ton kommen, mit inbegrip van dubbele glaezen, een ni'je buterdeure en drie dakveenster. "Mar ie kun wel roem de helte an subsidie weeromme kriegen van de gemiente," hadde hi'j d'r dudelik bi'j zegd, want hi'j wol et wark in et veurjaor wel hebben en dan waj' van et meerste geld deurgaons ok wisse, het hi'j d'r misschien wel bi'j docht. Et was, mit Femmegien d'r bi'j, ok mar beter dat hi'j zoks niet luudop zegd hadde.

Ie bin vanzels een dief van je eigen pottemenee aj' daor gien gebruik van maeken zollen en Stelling trof een poerbeste ambtner van Gemientewarken, die him vlot deur de pepierbrut van begroting, bestek en subsidieformelieren henne hulp, mar dan nog is et een hiel kerwei, veurdad et eigenlike wark beginnen kan, laot staon veurdad et echt hielendal opleverd is. Want dat het al mit al haost meer om de hakken as een hiel ni'j huus bouwen.

Doe et huus ien keer goed en wel in de steigern ston en et hiele hiem wel een timmerwarkplaetse leek, begon elke morgen et lewaai van elektriske zaegen, boren en cementmeulen, van haemers en knallende radio's mit Hilversum drie. En dat elke dag, krapan drie maonden lang, hiel lang. Stelling en de vrouw wodden eins et huus uutjacht en hebben doe mar tiedelik onderdak zocht in et kiepehokke, aachter in de tuun. Iene van de kiender hadde wel zegd: "Jim kun wel bi'j oons kommen," mar ie konnen eins niet mit goed fesoen bi'j et wark weg, want de hieftied klonk et: "Stelling, hoe haj' de plaanken docht, hoe de tegels," en gao mar deur. Belangrieke dingen staon vaeke juist niet beschreven. En Femmegien mos heur miening over et ni'je bad, over kleuren en keuken geven. Nee, d'r zat gien

vekaansie an. Aj' et Stelling en de vrouw percies vraogen, dan was et eins een hel, hoe goed de timmerluden en de opzichter van de gemiente et ok bedoelden.

Mar, om een hiel laank verhael kot te maeken, et huus staot d'r now weer as ni'j bi'j te pronken, hier an de Boverweg. Femmegien is d'r mar wat wies mit en niet alliend mit de ni'je keuken, bad en bedde. En Stelling dot et naowark in de tuun en et verrekenen van de kosten mit de annemer, de gemiente en de belastings. Vroeger, doe de meensken nog in plaggehutten woonden was et leven wat dat betreft wel wat ienvooldiger, mar toch willen Stelling en de vrouw liefst nooit weer om disse reden drie maonden et kiephokke in.

Bote Stellingwerf

Mist

De haast trekt de gedienen dichte...
De zonne het d'r muute mit
om ze weer eupen te doen...

Bote Stellingwerf

Poëzie-kelinder

De daegen hangen as gedichten
an de mure.
Pattie zo mooi,
dat ik gister nog een dag
vandaege blieven laot.

Lodewiek H.

weeromme naor Atlantis

1.

zittende
op 'e witte
krietrotsen
van et fiere Albion
kieke ik uut
over de wiede zee,
de Atlantische,
naor et westen:
daor komme ik weg,
daor ligt mien wiege,
mien laand van herkomst,
mien hiem en thuus.

in lang vervleugen tieden
leefde ik daor,
speulde ik daor.
restaanten
van doedertieden
zitten me nog altied
in et bloed,
stromen me deur de aoren,
speulen me deur et heufd,
bepaolen mien gedregings,
mien wieze van
leven en daenken.

zukende naor mien
oorsprong en welle
vule ik da'k
dáór wezen moet:
ik gao weeromme
naor Atlantis.

2.

de wilde wiend
wi'jt over et wiede
van de oceaen,
dot de witkopte golven

daansen en springen
in wisseling en herhaeling,
eindeloos.
diepe d'r onder
schiemert Atlantis,
eertieds vol in et locht,
now of en toe
éven te zien,
éven an de oppervlakte,
mar nooit dudelik,
meerst veur wat anders
anzien, nooit op
juuste weerde schat:
doelloos verzinsel
van perfeten en fantasten;
wie op beide bienen
in et leven staot,
hoolt him d'r niet
mit doende...
ja, dichters en dromers
misschien... och, ja.

toch wi'jt de wiend
me soms van daor
waor as in et westen
de zonne rood-gluuierende
onder gaot, vol schaemte
om wat et meensdom iens,
in gróter tiden,
verspeuld en verleuren het,-
toch wi'jt de wilde
wiend van et westen
me soms van daor
de gedaachte an:
et is d'r nog,
hiel diepe in oons
dregen we et nog
mit oons mit:
Atlantis,
de wil tot beschaeving,
tot gruuien en grootshied,
et longeren en zuken
naor ienhied,
vrede en gelok...
oe, Atlantis!

3.

golven die rulen
en keren en dri'jen
al veerder en veerder
naor ere kontreinen,
neem mien gedaachten,
al wa'k verwaachtte,
al wa'k wol en niet dee,
dreeg, rulende golven,
stille dit alles
mit je mit naor
de Atlantische zee,
daor as diepe
onder et waeter
tussen de bargaen en daelen
van et paradies
uut oeroolde tieden
mien oorsprong en thuis ligt,
vergaon en an diggels,
veur altied verleuren
in rust'loze zee.

Johan Veenstra

Hi-ha hobbyboer

Now, de hoge mannen van et Fries Rundvee Syndicaot hebben me ok weer wat moois uutdocht. Disse haast moe'n een peer honderd boeren listen invullen en dan moe'n ze opgeven hoe as et kerakter van heur koenen is. Of et doodgoeie biesies binnen, die heur hatstikke makkelik melken laoten of dat ze bi'jtieden gewoon wel es wat kringachtig en dwas in de kop binnen. Want dát mag dus niet van die hoge mannen in Liwwadden. Dat is heur te lastig. Ze willen gien koenen die d'r een eigen miening op naohlen. Ze willen dat d'r mar iene baos is, en dat bin zi'jzels, de hoge mannen in Liwwadden.

En via die listen wo'n ze now dommiet dus percies geweer welke koenen wel es in verzet kommen. En as ze dommiet weten welke koenen dat binnen, dan lopt et mal mit die koenen of. En et lopt ok mal of mit de bollen, die zokke lastige dochters maekt hebben. Zokke bollen moe'n d'r mar op rekenen, dat ze heur keunsies nooit meer vertonen meugen. Zokke bollen gaon deur de gehaktmeule. Want die hoge mannen willen alliend mar bollen, die makkelijke dochters kriegen, die alliend mar doen wat as zi'j willen, die alliend mar goed binnen veur een protte melk, een protte vet en een protte eiwit. En die veerder niet klaegen, niet mierken, niet naotrappen, niet mit de stat slaon, niet stoten, de kop holen en nargens tegen protesteren. En zo gaot de democratie in et laand van de koenen naor de barrebiesies. En de diktatuur wint. Now, ie zullen mar koe wezen vandaege-de-dag!

Ik begriepe waarlik niet waaromme as d'r gien lastige koenen wezen meugen. D'r bin toch ok zat lastige boeren! Meugen koenen dan gien eigen gevuul meer hebben? Moe'n et dan alliend nog mar dingen wezen mit vier kraenties d'r an, daor as melk uitkomt?

Neem Fokje 28 now es. Ik hebbe et wel es vaeker over Fokje had. Fokje lopt in et laand en in et stok laand naost heur lopt Meindert 12. Over Meindert he'k et ok al es had. Now, moet Fokje dan soms as een doedeltien deur dat laand henne-en-weer paaien? En nargens naor kieken. Nee, verdulleme, verhipte kerels in Liwwadden. Fokje is een gezonde koe mit de braand in de huud. Ze kikt dus wel naor Meindert en Meindert kikt dus naor heur en ze hebben d'r beidend best wel nocht an. En as Fokje laeter bi'j de melkmesiene staot, dan perbeert ze nog aachteromme te kieken of ze Meindert nog zien kan en dan is ze gewoon wat ongedurig. Mag dat asjeblief! Et kriebelt Fokje gewoon in de boek. En waarom mag dat niet? Die boer kikt toch ok stiekem mit de braand in de huud naor et kraantemaegien dat de diek langes gaot. En hi'j is butendat nog trouwd ok.

En mag Aukje 13 misschien es een keer gremietig in de huud wodden as de boer en de vrouw op vekaansie binnen en d'r komt zoe'n jong ventien van de boerehulp. Een lange linter op een brommer. En die lange linter knipt Aukje stiever in de utters as de boerinne altied dot. En daenken jim jim now mar es in et plak van Aukje 13 en dat ze jim zo stief in de utters knepen. Aukje 13 is hielemaole niet zeerkeel, mar et dot gewoon gemien zeer. En maj' dan van Aukje verwaachten dat ze dat allemaole mar mooi gewodden lat of mag Aukje misschien even dwas in de

kop wodden en mag ze die lange linter misschien even een beste terwinkel geven. Now, van mi'j mag dat dus best!

En Lieske 34 mag van mi'j best mit de stat slaon, want ie zullen mar in et laand staon in de klaorebaore zonne en die smerige dikke, blauwe bromvliegen stikken je van alle kaanten in de peinze.

En mag Rinske 9 misschien even roeg in de kop wodden as ze die rooie auto et hiem oprieden zicht. Want in die rottige rooie auto zit de veearts. En Rinske 9 kent dat schoelie nog van de veurige keer, doe het hi'j heur mit een aekelike, scharpe naalde in de huud steuken. En dat vuulde doe niks niet lekker. En now komt die kwal de hekkedam weer deur. Misschien het die smiecht et wel weer op heur veurzien. En ze beult lelk en bange. En dat mag best, vien ik.

Ik hope dat alle koenen in Frieslaand en de Stellingwarven lelk beulen gaon. Dat ze mit mekaander in opstaand kommen tegen de terreur van die hoge mannen in Liwwadden, die d'r allemaole goejige douwelties van maeken willen. Kom op, koenen! Verzet jim tegen onrecht en onderdrukking! Vecht veur jim weerdighied as koe en beul zo hadde aj'm kunnen: "Hi-ha, hobbyboer, wi'j gaon deur mit de stried!"

Veurlezen veur Omroep Frieslaand op 13 november 1991.

Harmen Houtman

De laeste daegen van september

Op 'e kaorte was et locht paors,
die grote heidevlakte
van Exloo en Odoorn,
mar doe wi'j d'r kwammen
had nog mar een inkeld strukien
die mooie paorse gloed.

't Zol ok niet straold hebben
die laandschoppelike vloerbedekking,
de locht was gries en driegde,
de zoemer gaf et op.

Wi'j leupen mit de hanen in de buse
en hadden 't over vroeger;
de fietstochten mit familie
in de vekaansie.

Doe troffen wi'j de kudde schaopen,
hiel onverwaachs,
eerst as vlokkies witte sni'j
op een bruun vloerklied,
en opiens heurden we bellen...
om de nekken van pattie biesten.

't Was krek een meziekstok,
de stappen bepaolden et ritme;
et opjaegen gaf snelhied an de kompesisie,
et vredige vreten et langzeme diel,
et was de ofscheids-symfonie van de zoemer...

Gieniene komponist
zol zoks schrieven kunnen,
gienen orkest
kon dit speulen,
gienen insterment dit naodoen.
Symfonie van schaopestappen
onder grieze locht,
bedocht ik me,
de eerste blaeden vullen.

Wooldboer

Een vri'je middag

"Kiek es wat ik stiekem mitneumen heb." Jan leut et zien, een lucesfesdeusien. "Dan kun we mooi branen."

Sjoerd vun et vervelend. Daor hadden ze niks over ofpraot. Ze zollen gewoon de lanen in omdat et lekker weer was. Hi'j moch van thuus best vuurtienstoken, ok in de dreuge sloden en gruppen van heur eigen laand. Mar dan vreug hi'j dat eerst an heit en die zee dan dat hi'j et mar an mem vraogen mos. En dan kregen ze van mem een peer lucesfessen mit.

Al een peer keer speulde Jan now mit heur. Et was anders as allienig mit Herman. Jan zat ok een klasse hoger. Hi'j was eerder altied bi'j ooldere jongen, mar d'r was spul west en Jan hadde knap op 'e donder had.

Ze leupen op 'e reed deur et laand van Sjoerd zien heit. "We branen niet in oons laand, dan had ik et eerst vraogd." Jan stelde veur om dan mar naor de Schaopedrift te gaon. De vliegtugen weren ok weer roerig, veural de kaant van et vliegveld van Haovelte op. Bi'j de Achterweg gong Jan deur et laand bi'j de boswal langes; Sjoerd en Herman leupen gewoon op 'e weg. "Jonges, kom es, kom es!" Mit wat muute kwammen ze bi'j Jan. Toch knap van him dat hi'j et zien hadde: d'r zat een dikke haeze in een strik. "Goh, wat zielig veur dat dier," zee Herman. De aandere weren wat meer wend en ze besleuten om de haeze mit te nemen. Mar ze wollen d'r vanzels ok niet de hiele middag mit ommesjouwen. Dan mossen ze him zo lange verstoppen, even veerderop, anders vun de streuper him ok nog. Jan en Sjoerd haelden de haeze uut de strik, Sjoerd tilde him op, hi'j was knap zwaor.

"Zo jonges, jim hadden mien haeze d'r al uuthaeld, geef him mi'j mar." Zonder dat ze wat murken hadden ston Pieter Kracht opiens achter heur. Vreselik, wat schrokken ze. Sjoerd gaf de haeze over. "As ik jim was zol ik mar veerder lopen, jonges." Hi'j was niet kwaod mar et klonk toch wat driegend.

Ze leupen de Achterweg uut. "Ik hadde de haeze zomar niet geven, et was ok nog op jim laand," zee Jan. "Dat had hi'j ok niet durfd, hi'j hadde oons wel wat doen kund," vun Herman.

Daor kwam de twieling Meine en Antje anlopen; die zatten bi'j heur op schoele. Ze hadden gien vader meer en ze weren hiel aarm. Heur moeke leup zo now en dan mit een bakkien bi'j de deuren langes. De meeste meensken kochten wel van heur, mar eins was et rommel. En d'r kwammen al zovule an de deure. De kiender weren gien beste leerdere. Jan hadde bi'j ze in de klasse zeten en Herman en Sjoerd zatten now ok al weer een klasse hoger as de twieling.

D'r weren meer van die zittenblievers. Et gebeurde wel es dat iene van die grote jongen an et vechten was mit meester. Meine en Antje zollen dat nooit doen, daor zat veur gien cent balsturighied in. Ze gongen naor et dörp, zeden ze, om bosschoppen te doen. Now, daor weren ze de hiele middag wel mit besteld.

Op et eerste stok van de Schaopedrift, die dwas op 'e Achterweg ston, weren aan-

dere jongen heur al veur west mit branen. Dan nog mar wat veerder. Van die kaant kwammen een peer zwaore dreunen, misschien leuten de Ingelsen een peer bommen valen.

Ze vunnen nog een mooi stokkien om in de braand te stikken. Et vul Jan niet mit, et grös was niet dreuge genoeg; et gong een peer keer uut. Veerderop heurden ze iene roepen dat ze opholen mossen; ze mochten daar niet branen.

Et wodde now toch echt een lochtgevecht, in de veerte heurden ze een rikketik-geluud. Dan kon et nog spannend wodden, misschien wodde d'r wel iene raekt. Doe konnen ze de vliegtugen in de veerte zien. Een hoog gierend geluud kwam dichterbij, ze zaggen him now dudelik, hi'j vleug al aorig lege, et was een Duutse jaeger, dat wussen ze zo. Goed zo, dochten ze. Op nog gien twiehonderd meter kwam hi'j bij heur langes, hi'j ston al in de braand, d'r kwammen opiens een peer knallen uut. Ze prakkezeerden d'r niet over dat et geveerlik wezen kon, daar was et vusen te spannend veur. Hi'j vleug naor et oosten, ze zaggen him niet meer. Et duurde nog even veur ze de klap heurden.

Netuurlik gongen ze d'r achteran. Et beste was om de Aachterweg veerder uut te lopen. D'r zol wel gauw rook te zien wezen. As ze now eerst een stok deur de lanen gongen, dan weren ze d'r vlogger. Op 'e vrij' briede sloot hadden ze niet rekend. D'r over of eerst hielemaal naor de Aachterweg, dat was de vraoge. D'r over, vunnen Jan en Sjoerd. Jan haelde et rejaol. Sjoerd leut Herman eerst gaon. As Jan et niet docht hadde: Herman sprong mis, zien rechterbien kwam in et waeter, hatstikke nat. Sjoerd brocht et d'r goed of. Jan leup een aentien veerder; hi'j hul him stille, mar et kostte muuite. Herman wus wat hi'j doen mos, hi'j trok de sokke en de kniekouse uut. Sjoerd hulp him mit uutkniepen. En dan an elk bien een natte en een dreuge kniekouse en sokke; dat duurde even.

Jan wonk Sjoerd en begon te kaankeren over Herman, daj' mit zoe'n iene toch niet et veld inkonnen, dit was niks weerd, ze mossen opschieten. "We waachten tot hi'j klaor is, zo heurt et," zee Sjoerd en hi'j gong de kaant van Herman weer op. Hi'j leut Herman niet los veur Jan. Herman was zien beste kammeraod. Bij Herman thuus was et ok altied zo rustig en netties, dat zol hi'j niet graeg missen. Et kleine bruurtien was ok nooit vervelend. Ze hadden daar boeken en ze praotten d'r wel over. En wat hi'j nooit an iene vertellen zol: Herman hadde zoe'n lieve moeder. Daoromme was hi'j d'r ok zo graeg. "Ik zie de rook al, kom now jonges." Jan waachtte niet langer.

Hoe lange ze al leupen hadden, ze wussen et niet percies. D'r was al minder rook. Et gekke was dat et nog de hieltied lieke veer vot leek. Herman leup niet lekker mit et natte spul an zien voeten, mar hi'j leut him niet kennen. Hi'j zol niet et eerste zeggen dat dit onbegonnen wark was. "Ik kriege zoe'n dust," zee Sjoerd, "zuwwe hier even om waeter vraogen?"

Ze dronken omstebeurten uut de halve kokesneute van et pompswaeter. Dat was toch wel fijn, even uustruten. "Och, mien jonges, as jim et vliegtuug zien willen, dan hebben jim nog zeker een ure wark," was de wieze raod van de boerinne. "Dan

is et al duuster veurdat jim weer thuis binnen, dat kan niet jonges."

Muui leupen ze weeromme over de lange Aachterweg. Allienig Jan hadde nog puf om him zo now en dan kwaod te maeken. Een rotmiddag, vun hi'j et; et vliegtuug niet zien, niet iens an branen toekommen, een mooie haeze verspeuld. De aandere hadden gien zin om spul te maeken.

Even veur de reed zaggen ze Meine en Antje weer. D'r weren daor gien huzen. Antje zat in de baarm, ze goelde. Ze hadde een pollegien grös in de hanen. Ze kon et niet goed verbargen, de jongen zaggen et zo en ze griesden d'r van. D'r zat bloed op Antje heur bienen, veural an de binderkaante, van boven tot onder. Ze hadde d'r op ommeveegd, mit grös vanzels, mar et was een grote griemeri'je wodden. De jongen bleven wat op ofstaand en vreugen wat of d'r gebeurd was.

Half goelende vertelde Antje: "D'r was een man op 'e fiets en die was hiel kwaod en die het mi'j mit een mes steuken. Hi'j hadde een hoed op." "Ja, hi'j hadde een hoed op," zee Meine, "een grieze hoed." "Wat een gemiene man," zee Herman. Jan vun dat ze et angeven mossen bi'j pelisie Riepstra. "Jim moe'n daoliks naor huus gaon, dan kan je moeke d'r wat an doen en dan kun ie je wat ofwasken," zee Sjoerd. "Ik durve niet naor huus," goelde Antje. Mar de jongen vunnen dat onzin, want ze kon d'r zels toch niks an doen en heur moeke was vast niet kwaod op heur. D'r kwam gien reaktie. "Kennen jim die man niet en van welke kaant kwam hi'j," vreug Jan. Antje zee dat ze de man nog nooit eerder zien hadden en Meine wees de kaant op waor de jongen krek nog leupen. Antje goelde niet meer. Et bleef even stille. Sjoerd vreug hoe lange Antje daor al zat. "Ie wo'n zo koold, gao naor huus, joh". "Ik zit hier nog niet zo lange, heur." "Al langer as vuuf minuten, Antje," zee Meine, "ie moe'n staon gaon, we kun beter naor huus gaon." Mar Antje bleef zitten. De jongen weren d'r wat mit an. Ze dusten niet te vraogen waor die man steuken hadde en ze vreugen al hielendal niet om et zien te laoten. De andere beide weren bliede dat Herman zee dat hi'j niet te laete thuuskommen moech.

"Antje het hielemaole niet zegd dat et zeer dee." "Nee, mar we hebben et ok niet vraogd, Herman. Wat ik vremd viene, wi'j hebben die man mit die hoed de hiele middag niet zien."

D'r was Jan zo staorigan een lochien opgaon en hi'j batste d'r in. "D'r is niks van waor, jonges, van die man, dat hebben ze mar bedocht. Antje mos een verhael hebben over et bloed, mar dat is heur eigen schuld, dat komt gewoon uut heur..., ah toe now, dat snappen jim toch, uut heur snee, jim weten wel. Dat komt bi'j maegies as ze groter wodden."

Ze hadden gien weerwoord. Dat et verhael van Antje niet klopte, hadden ze wel een betien deur. Mar ditte? Wat een schrik! Daor hadden ze nog nooit van heurd. Zol et waor wezen? Mar Jan zee et zo zeker en hi'j was oolder. En hi'j hadde zussies, ok twieje die al van schoele weren. Ze weren d'r stille van en ze zaggen d'r tegenop om d'r over deur te praoten mit Jan. Bloed, wat arg!

Op 'e reed leup Jan veurop, hi'j was de ooldste, de grootste; ze konnen him haost niet bi'jholen. Even veurdat ze weer bi'j de boerderi'je weren, mos Herman toch een branende vraoge kwiet. "Ie zeden dat et alle maegies overkomt. Mar hebben vrouwen et dan ok, Jan?" Die leut goed merken dat d'r veur him gien ge-

heimen meer weren. "Nee, de vrouwen hebben et niet; allienig maegies as ze nog niet trouwd binnen. Tabee jonges, ik gao naor huus." Wat bin et ok nog kleine joongies, docht hi'j.

Veur Herman was et een hiele geruststelling. Ze weren d'r niet an toe om d'r now nog veerder mit 'n beidend over te praoten. "Ik vien d'r niks an mit Jan," zee Herman. Sjoerd was et d'r mit iens; ze mossen d'r wat op uutvienen dat hi'j niet weer mit gong.

Doe Herman zien moeder naor de keuken gong, kwam hi'j daoliks aachter heur an. Hi'j vertelde dat Antje goelde, van et bloed, hi'j staemerde d'r van, en hi'j vertelde van de man op 'e fiets. "Geleuft mamme dat die man heur mit een mes steuken het?" "Ik weet et niet, jonge, et klinkt wel wat eigenaorig. Antje kan et ok verzunnen hebben." Meer zee ze niet en ze pakte de broodtromme. "Mar Antje hadde wel bloed op heur bienen, dat het ze niet bedocht," hul Herman an. Een noffelik gevulte was aandere; dit was mienes, hi'j was nog zo jong, hi'j wus nog hielemaole niks, laeter kon dit toch vule beter. "Misschien het Meine wel mit heur an et vechten west, dat ze onderwegens argens spul omme kregen." Et klonk zo onzeker, ze kreeg et op 'e zenen.

"Nee mamme, dat zol Meine nooit doen, zo is hi'j niet, Meine is niet gemien. Hi'j helpt Antje altied, ok as aandere heur plaogen, altied." "Twie hanen op iene boek," zee ze half in heur zels en ze hadde et nog niet zegd of ze wus dat dit et alderongelokkigste mement was om dat krek now te zeggen. An alles hadde ze altied docht en ze hadde uutprakkezeerd wat ze dan doen zol: as d'r een bom vul of een vliegtuug daelekwam, as d'r een razzia was en d'r opiens Duutsers et huus in wollen, as ze vraogd wodden om een onderduker in huus te nemen. En now dit. As ik een dochtertien had hadde, hadde ik et al honderd keer rippeteerd, docht ze.

"Wat, wat zee mamme?" Herman hadde heur nog nooit mit zoe'n rood heufd zien. Hi'j kwam wat naor heur toe; zi'j drokte him tegen heur an. "Jan zegt dat alle maegies dat kriegen." "Ja, et is zo, mar et is echt niet zo slim, et is niet verschrikkelik, et is niet vies, dat hoeft hielemaole niet. Laeter aj' wat groter binnen en ie kun et begriepen, dan leg ik et uut."

Ze bleven even staon, zo was et goed. Herman bedocht dat hi'j now liekevule van de grote-meenske-dingen wus as Jan. Mar d'r bleven zovule vraogen. Hi'j hul zien mamme stevig beet en vreug: "Dan het Antje et niet op 'e schuld, mar waarom goelde ze dan en waarom duste ze niet naor huus en...". "Ik daenke dat Antje d'r hielendal niks van wus, die is vreselik schrokken, et aarme kiend, ze hebben heur nooit wat verteld. Ze is ok altied mar bi'j Meine, ze mos meer mit aandere maegies speulen."

Ze heurden een fiets over et grind, de deure van et hokke gong eupen, pappe kwam thuus van kantoor. "Mien iene sokke is een betien nat wodden, mag ik wel even aandere andoen?" Dat moch en ze streek him even over et haor.

Klaas Knillis Hofstra

triest liefdeslietien

ik wete niet hoe et te zeggen
ik wete niet hoe et uut te leggen
dat ik nog altied zielsveul hool van jow
wus ik mar inkelde woorden
drie simpele akkoorden
ja dan zong ik mien liefdeslied veur jow

oe kon ik as zoveulen
mar joekelille speulen
dan speulde ik mien vingers kroem veur jow
wus ik mar inkelde woorden
twie simpele akkoorden
ja dan zong ik mien liefdeslied veur jow

al was et mar ien nummer
zels zonder bas of drummer
alliend dit iene mooie lied veur jow
wus ik een inkeld woord
ien simpel H-akkoord
ja dan zong ik mien liefdeslied veur jow

ja dan zong ik mien liefdeslied veur jow

Van de redaktie

An et aende van et jaor kriegen jim zoas gebrukelik oonze beste weensken.
Bestuur en passienel van de Stellingwarver Schrieversronte en de redaktie van *De Owend* hopen daj'm een betien gezond et oolde jaor uut en et ni'je jaor in gaon.
Veul heil en zegen allemaole!

